

Handleiding voor het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier te Breda

**Deze handleiding is een onderdeel van het afstudeerproject
*‘Spel op School in de kinderschoenen.’***

Geschreven door: Annick Huijskens

Studentnummer: 2057412

Begeleidend docent: Tika Rozendaal

Tweede beoordelaar: Stella Nauta

Stageverlenende instelling: Surplus Welzijn te Breda

Datum: 24-03-2009

Inhoudsopgave

	Pagina
1. Voorwoord (inleiding)	2
2. Ontstaan, doelgroep en doelstelling	3
3. Organisatie en begeleiding	4
4. Algemene voorwaarden voor Spel op School	5 t/m 7
• Ruimte • Spelvoorwaarden • Belang van speelgoed (speelgoedschijf) • Kwaliteiten leidsters • Spelmateriaal (meerwaarde) • Tijdsduur • Indeling speelgroepen	
5. Theoretisch kader, het belang van:	8 t/m 11
• Integraal werken • Piramide • Beloningssysteem • Plan-do-review methode • Observeren, speelplan en verslaglegging	
6. Tijdpad (voor contact met ouders, leerkrachten en andere speelsters)	12 t/m 13
7. Bijlagen	
• Bijlage 1: Inschrijfformulier Spel op School • Bijlage 2: Observatiekader, speelplan en verslaglegging • Bijlage 3: Basismodel voor intervisie • Bijlage 4: Afsprakenlijst en beloningssysteem • Bijlage 5: Spelsuggesties per Piramide thema	14 15 t/m 18 19 20 t/m 22 23 t/m 35

1. Voorwoord (inleiding en ontstaan van het project)

Voor u ligt de handleiding die gemaakt is om het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier een rode draad te geven. De handleiding is gemaakt voor de volgende medewerkers die met het project in aanraking komen: voor de stagiaires SPH of Pedagogiek die het project uit gaan voeren, voor de coördinatoren die het project gaan begeleiden en voor de leerkrachten die samenwerken met de stagiaires om de kinderen in dit project zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen.

Om met het project aan de slag te kunnen is het belangrijk om te weten waarom het project gestart is. Het project Spel op School is in september 2008 gestart, om kinderen op basisschool de Vlier een extra steun in de rug te kunnen geven in hun (sociaal-emotionele) ontwikkeling. Het is een project van stichting Surplus Welzijn dat uitgevoerd wordt op deze basisschool.

Basisschool de Vlier is onderdeel van Brede School Heuvel te Breda. Binnen deze Brede School wordt samengewerkt om doelen die gesteld zijn in de wijk Heuvel te behalen. Het samenwerken wordt ook wel integraal werken genoemd. Hierbij wordt er voor ouders en kinderen een link gelegd tussen thuis, de school en de buurt, door met dezelfde methodieken te werken en door intensieve samenwerking van collega's. Stichting Surplus Welzijn is ook een samenwerkingspartner van de Brede School en speelt een grote rol in het project Spel op School. Het project is ontstaan om achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door spel. Het past bij de doelgroep die stichting Surplus Welzijn voor ogen heeft, namelijk wijken waar gezinnen wonen met een grote diversiteit aan etniciteit en sociale achtergrond. Er zijn vele gezinnen met een zwakke sociaal-economische positie. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen. Wijk Heuvel is zo een wijk, waar achterstanden bestreden worden.

Een ander project van stichting Surplus Welzijn is het project Spel aan Huis. Dit is ook een project bedoeld voor kinderen die een achterstand hebben in hun ontwikkeling en waar ouders weinig mogelijkheden hebben om dit te stimuleren. Het spel project wordt, net als Spel op School, uitgevoerd door een stagiaire van S.P.H. of Pedagogiek. In andere wijken is gebleken dat deze projecten zeer effectief zijn, maar toch zag men de vooruitgang langzaam maar zeker weer achteruit gaan als het kind niet voldoende gestimuleerd werd om te blijven spelen. Het is helaas niet mogelijk om bij alle kinderen die min of meer een achterstand hebben aan huis te gaan spelen. Daarom is het idee gekomen voor een nieuw project in de kleuterklas op basisschool de Vlier: 'Spel op School.'

In de afgelopen maanden is er via literatuur en praktijkonderzoek gekeken naar de manier waarop het project vorm gegeven werd en welke dingen daar in verbeterd zouden kunnen worden. Deze handleiding geeft tips en achtergrondinformatie om het project zo effectief mogelijk uit te kunnen voeren.

Voor meer uitgebreide achtergrondinformatie wordt verwezen naar de scriptie die bij deze handleiding hoort: 'Spel op School in de kinderschoenen' van Annick Huijskens, 4^e jaars stagiaire HBO Pedagogiek.

2. Doelgroep en doelstelling

Algemene opzet van Spel op School

In januari 2008 is er door medewerkers van stichting Surplus Welzijn een algemene opzet gemaakt voor hoe dit project het beste uitgevoerd zou kunnen worden. Onder begeleiding van een speelster, worden kinderen uit de klas gehaald om in kleine groepjes en in een rustige omgeving te spelen. De speelster is een stagiaire HBO Pedagogiek, die wordt ondersteund door Surplus Welzijn Breda. De leerkracht van de basisschool signaleert achterstand of stagnatie in de (spel)ontwikkeling bij kinderen uit groep 1 en 2 die naar verwachting met extra aandacht bijgestuurd kan worden. Er wordt inzichtelijk gemaakt om welke achterstand in de spelontwikkeling het gaat en hoe de spelbegeleiding ingezet kan worden, door middel van het inschrijfformulier. (zie bijlage 1). Dit formulier wordt in de eerste maand van het schooljaar ingevuld door de leerkracht. Ouders worden hiervan in kennis gesteld door de leerkracht en worden gestimuleerd om er thuis ook mee aan de slag te gaan door de speelster. Kinderen worden lid van de speeltheek op basisschool de Vlier en ouders krijgen uitleg van de stagiaires over het speelgoed waar ze thuis mee aan de slag kunnen. De spelbegeleiding wordt uitgevoerd op school in groepjes van drie kleuters, gevormd van kinderen uit groep 1 en 2. Op het afgesproken tijdstip worden de kinderen uit de klas opgehaald door de speelster. Het spelmoment zal drie kwartier per week zijn. Met op het kind en zijn ontwikkeling afgestemd spelmateriaal oefent de speelster tijdens het schooljaar spelenderwijs specifieke vaardigheden in het spelgedrag, zoals concentratie, betrokkenheid, spelverdieping, spelinzicht en samenspel. Er zal gebruik gemaakt worden van het speelgoed van de speeltheek. Na elke bijeenkomst schrijft de speelster een kort verslag over de voortgang van elk kind.

Doelgroep

De doelgroep zijn kinderen uit groep 1 en 2 met een achterstand in hun (sociaal-emotionele) ontwikkeling of hun spelontwikkeling en hun ouders. Het gaat er om dat kinderen extra gestimuleerd worden in deze ontwikkeling en hun ouders kunnen hier aan bijdragen door thuis met de kinderen met hetzelfde spelmateriaal te oefenen, zodat kinderen nog meer gestimuleerd worden en er nog meer van leren.

Doelstelling

De kracht van Spel op School is dat kinderen de extra aandacht die ze in een grote klas niet kunnen krijgen, in een klein speelgroepje wel krijgen en bovendien kunnen ze leren van de speelster en hun speelkameraadjes. Het hoofddoel is: *door middel van (samen)spel kinderen extra stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling*. Hierbij is contact met ouders heel belangrijk als ondersteuning van het hoofddoel. Daarom is het belangrijk om elke week goed aan ouders uit te leggen waar je tijdens het project aan gewerkt hebt en hoe ouders dit thuis ook kunnen doen.

Opvoedingsdoel

Het opvoedingsdoel van Basisschool de Vlier is een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kind tot een volwassenheid die past in een moderne en steeds veranderende samenleving. Uitgangspunt daarbij is dat kinderen zichzelf en hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

3. Organisatie en begeleiding

De rol van stichting Surplus Welzijn in het project

Spel op School is een project van Surplus Welzijn in samenwerking met de basisschool.

Surplus Welzijn zorgt voor de:

- Werving van de ouders en de stagiaires
- Begeleiding tijdens de uitvoering

Voor de begeleiding van de stagiaires zorgt Surplus Welzijn voor het:

- Aanschaffen van spelmateriaal
- Merken van materiaal
- Evaluatie van het project

De stagiaires die het project uitvoeren zijn stagiaires van Surplus Welzijn. De stagebegeleider is tevens degene die het project coördineert. Deze begeleider moet bij het sollicitatiegesprek kijken of de stagiaire de vaardigheden in huis heeft die nodig zijn voor het project Spel op School. (zie hoofdstuk 4, punt 4). Bovendien heeft deze begeleider elke week gesprekken met de stagiaires en hij/zij leest de verslagen die de stagiaire elke week schrijft over de kinderen. Op deze manier wordt er overzicht gehouden over hoe het project verloopt. Binnen het project wordt gebruik gemaakt van intervisie. Intervisie zorgt er namelijk voor dat de stagiaires hun ervaringen kunnen delen over wat goed werkt en waar ze tegenaan lopen. Zo kunnen zij ideeën uitwisselen en uiteindelijk is het de bedoeling dat zij op één lijn zitten wat de uitvoering van het project betreft. De intervisie zal één keer per maand uitgevoerd worden na Spel op School. Vaardigheden die voor intervisie nodig zijn, zijn:

- Actief luisteren
- Feedback kunnen geven en ontvangen
- Respect tonen voor de meningen van anderen
- Vragen kunnen stellen

Vanuit de opleiding SPH of Pedagogiek hebben stagiaires al ervaring met intervisie. Ook de vaardigheden die nodig zijn komen tijdens deze opleiding uitgebreid aan bod. De intervisie wordt vormgegeven aan de hand van het basismodel van J. Hendriksen. (bijlage 3). Door de stappen te volgen, kunnen de speelsters samen tot oplossingen komen op problemen waar zij binnen het project tegenaan lopen. De speelsters zijn verantwoordelijk voor hun eigen speelgroepjes en daarom past intervisie bij Spel op School. De adviezen en tips die speelsters krijgen, kunnen ze meteen in de praktijk inzetten en na een maand kunnen ze aangeven of het gewerkt heeft of niet. Binnen de Brede School gaat het er om dat men maatwerk probeert te leveren. Door ervaringen uit te wisselen, kan gekeken worden naar wat wel en niet werkt en op deze manier blijft het project zich aanpassen aan de kinderen, zodat zij krijgen wat ze nodig hebben. Dus intervisie is niet alleen goed voor de speelsters, maar ook voor de voortgang van het project.

De stagebegeleider van de stagiaires zal de eerste intervisie bijeenkomst organiseren en uitleggen waarom de intervisie zo belangrijk is voor dit project. Vervolgens zit deze begeleider er niet elke maand bij, maar houdt wel het overzicht door middel van de stagebegeleiding en als er vragen zijn bij stagiaires, moeten stagiaires weten dat ze bij hun stagebegeleider terecht kunnen.

4. Algemene voorwaarden voor Spel op School

1. Ruimte

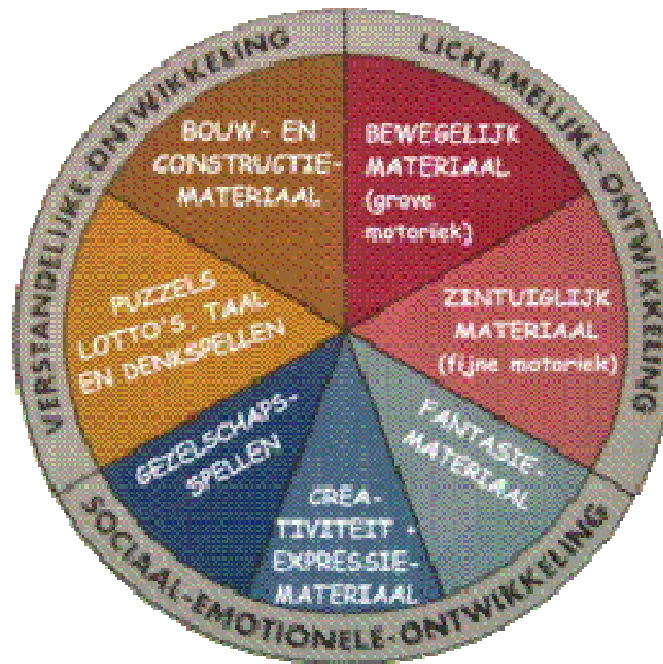
Er is voor Spel op School een ruimte nodig die prikkelarm is. Een ruimte waar het rustig is en waar kinderen zo min mogelijk afgeleid worden en zich optimaal kunnen richten op het spel, is erg belangrijk. Op deze manier halen de kinderen het maximale uit de spelbegeleiding.

2. Spelvoorwaarden

- Rust, ritme en regelmaat
- Betrokkenheid en aanwezigheid van ouders
- Een eigen speelplekje
- Afgestemd spelmateriaal, dat aansluit op de ontwikkeling en belangstelling van 't kind
- Uitnodigende sfeer
- Aanwezigheid van speelkameraadjes
- Duidelijk geformuleerde grenzen (door de speelster)
- Afwezigheid van ziekte of ander ongemak
- Zo min mogelijk inmenging van andere volwassenen

3. Belang van spelen in de ontwikkeling

In de speelgoedschijf komt naar voren dat verschillende soorten spel, verschillende delen van de ontwikkeling bij een kind kunnen stimuleren:

In het schema komt naar voren dat zowel de verstandelijke, lichamelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling gestimuleerd wordt bij kinderen. Spel zorgt er voor dat kinderen op een leuke en speelse manier aan hun ontwikkeling kunnen werken. Spel zorgt ook voor het aanleren van

doorzettingsvermogen, wat ervoor zorgt dat kinderen veel oefenen en dus meer zelfvertrouwen krijgen, omdat ze zelf tot bepaalde resultaten komen. Door zelfvertrouwen zijn ze minder teruggetrokken in de klas en kunnen ze meer leren. Door middel van spelmaterialen leren de kinderen samenwerken, op elkaar wachten, naar elkaar luisteren, allemaal vaardigheden die ze in de klas, maar ook in het dagelijks leven zeer hard nodig hebben. Als ze deze sociale vaardigheden leren in kleine speelgroepjes, pakken ze wellicht ook meer op wanneer ze in een grote groep zitten en dit is dus ook goed voor hun intellectuele ontwikkeling. Een voorwaarde voor het slagen van het project is dat speelsters goed kijken naar wat voor speelgoed ze gebruiken, ze moeten zich bewust zijn van welke delen van de ontwikkeling ze bij kinderen stimuleren. Daarom is het belangrijk dat de speelsters zich aan het begin van het project goed oriënteren op het speelgoed dat aanwezig is in de speeltheek van basisschool de Vlier en op welke ontwikkelingsgebieden daar mee gestimuleerd kunnen worden.

4. Kwaliteiten leidsters

- Kinderen eigen initiatieven laten nemen
- Ondersteunen als iets niet lukt, zonder het zelf over te nemen: voordoen of samen doen
- Spelinitiatieven van kinderen benoemen: sociale attentie activeren en sociale handigheid bevorderen
- Sociale attentie van kinderen benoemen
- Sociale pogingen benoemen
- Interactie met ouders stimuleren
- Spelleiding ook overdragen aan de ouders
- Zelf model staan in sociaal gedrag

5. Spelmateriaal (meerwaarde)

Het speelgoed is zeer belangrijk bij spel aan school. Volgens de methodiek is het pas goed speelgoed wanneer het:

- Uitnodigt tot fantasie en zelf doen
- Aansluit bij de belangstelling en leefwereld van het kind
- Aansluit bij de leeftijd
- Verschillende spelmogelijkheden heeft
- Materiaal waarvan het gemaakt is, past bij de bedoeling van het speelgoed
- Stevig is; tegen een stootje kan
- Er aantrekkelijk uitziet
- Veilig is
- Niet te ingewikkeld is

6. Tijdsduur

Om het maximale uit Spel op School te halen elke week, is het goed om drie kwartier per week te spelen met de kinderen. Op deze manier heeft u genoeg tijd om de regels (de afsprakenlijst) te herhalen met de kinderen, hierna kunt u uitgebreid spelen en kunt u aan het einde nog even evalueren met de kinderen of ze zich goed aan de regels hebben gehouden. Dit kunt u dan weer koppelen aan het beloningssysteem. (zie hoofdstuk 5).

7. Samenstelling speelgroepjes

Spel op School is geschikt voor kinderen:

- Die moeilijk tot spel komen
- Die moeite hebben met sociale vaardigheden (heel druk of juist timide)
- Die thuis nooit spelen

Spel op School is niet geschikt voor kinderen:

- Met een grote taalachterstand
- Met een bijzondere afwijking

Let op!

- Zet geen kinderen bij elkaar die bijvoorbeeld allemaal teruggetrokken of heel druk zijn in de klas, het gaat er juist om dat de kinderen van elkaar kunnen leren.
- Bespreek in de eerste maand van het schooljaar aan de hand van het inschrijfformulier goed met de leerkracht, waarom de leerkracht het kind heeft opgegeven voor het project. Zo ontstaat er een duidelijk beeld van welke kinderen er bij elkaar geplaatst kunnen worden en welke kinderen niet.
- Verwijs kinderen met een te grote taalachterstand, in samenspraak met de leerkracht door naar de RT'er van basisschool de Vlier.

5. Theoretisch kader

Het belang van:

1. Integraal werken

Zoals al eerder vermeldt is basisschool de Vlier een onderdeel van Brede School Heuvel in Breda. Een Brede School onderscheidt zich van andere scholen door:

- Gerichtheid op vergroting van onderwijskansen van kinderen
- Aanwezigheid van functies: onderwijs, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, buitenschoolse opvang, sport, zorg, sociaal-cultureel werk, gezondheid en dagarrangementen
- Sterke binding met de wijk

Deze bovenstaande punten wil de Brede School bereiken door integraal te werken. Integraal werken wil zeggen dat de samenwerkingspartners van de Brede School samenwerken om de doelen die gesteld zijn te behalen in de wijk. Er wordt een bijdrage geleverd aan het lokaal (preventief) jeugdbeleid. De effectiviteit van het preventief jeugdbeleid kan vergroot worden door deze beleidstrajecten met elkaar te verbinden. Een integrale aanpak dwingt tot grote aandacht voor onderlinge afstemming en samenwerking bij het vaststellen van beleidsprioriteiten. Men moet zich niet blindstaren op de opdracht van de eigen organisatie, maar juist de verbindingen met andere werkvelden en beleidsterreinen zoeken.

Een belangrijk doel is het werken aan ontwikkelingskansen voor kinderen in hun leefomgeving, gericht op een betere toekomst en maatschappelijke participatie. De sociaal emotionele ontwikkeling komt als leidraad terug in het dagelijks onderwijs, door onder andere de methode Piramide en door de sociale competenties die in Brede School Heuvel gelden. Namelijk: 'wij kijken elkaar aan', 'wij luisteren naar elkaar', 'wij helpen elkaar' en 'wij zijn vriendelijk voor elkaar.' Om een optimaal effect te krijgen, is het belangrijk dat dezelfde methodieken en regels terug komen, zodat dit herkenbaar is voor kinderen. Hier leren ze meer van, dan wanneer het overal anders is. Daarom is het belangrijk om met een project als Spel op School aan te sluiten op de methode Piramide en op de sociale competenties die gelden binnen de wijk.

2. De methode Piramide

Piramide is een educatieve methode waarbij kinderen op een speelse manier gestimuleerd worden om via verschillende thema's aan hun ontwikkeling te werken op allerlei gebieden. Het is een methode die op basisschool de Vlier wordt toegepast in de kleuterklas. In het kader van integraal werken, is het belangrijk om hier met Spel op School ook bij aan te sluiten. Tussen de speelster en leerkracht vindt afstemming plaats over de thema's en wat kinderen er van kunnen leren. Gedurende het schooljaar zijn er 13 Piramide thema's waarin blokken van een twee of drie weken aan gewerkt wordt. Er zijn ook weken dat er geen thema is, dan kan aan de ontwikkeling van kinderen gewerkt worden door middel van ander spelmateriaal. Door aan te sluiten op de thema's is er sprake van herhaling die goed kan zijn voor het zelfvertrouwen van kinderen die meer teruggetrokken zijn in de klas of in de speelgroep en door de duidelijke structuur en de duidelijke afbakening, kan er gezorgd worden voor duidelijkheid en grenzen voor kinderen die bijvoorbeeld heel druk zijn in de klas en daardoor in de klas minder kennis over bepaalde thema's of over sociale vaardigheden oppikken. De speelster moet een goed voorbeeld zijn als het gaat om de vaardigheden die ze toe past. In de literatuur van de Piramide methode staat dat

het initiatief van de leerkracht erg belangrijk is, dit geldt dan natuurlijk ook voor de speelster. Als kinderen moeite hebben met bepaalde sociale vaardigheden kan de speelster hier een voorbeeld in zijn en het kind zo begeleiden in de ontwikkeling van deze vaardigheden. In kleine groepjes kan ook beter gekeken worden naar wat de kinderen nodig hebben, dan in een grote klas. Op basisschool de Vlier zijn de boeken aanwezig die bij de Piramide methode horen. Speelsters kunnen deze boeken inkijken en de activiteiten die in de klas gedaan worden, nog eens in de speelgroepjes uitvoeren. In bijlage 5 komen spelsuggesties per thema terug die tijdens Spel op School uitgevoerd kunnen worden. Het zijn tips om met de kinderen te doen tijdens Spel op School. Het is echter heel belangrijk als speelster om u eigen creativiteit er ook in te stoppen. Houd je aan de thema's, maar verzin leuke activiteiten die bij de kinderen passen. Door te observeren wat de kinderen leuk vinden en waar ze het meeste van leren, kan de speelster maatwerk leveren. Zo krijgen de kinderen de herhaling die goed is voor hun ontwikkeling, maar wel op een manier die bij past bij wat zij nodig hebben. Combineer de Piramide thema's met het speelgoed uit de speeltheek. Gezelschapsspelletjes en boekjes kunnen natuurlijk ook heel goed zijn voor de ontwikkeling van de kinderen.

3. Beloningssysteem

Er is gezocht naar een beloningssysteem waarbij niet te snel verzadiging voor zou komen. Dat wil zeggen dat de kinderen zo vaak een beloning krijgen, dat ze er niet meer gevoelig voor zijn en dus het gewenste gedrag niet meer laten zien. Tijdens de eerste Spel op School bijeenkomst wordt een afsprakenlijst opgesteld. Het is de bedoeling dat de speelster met de kinderen gaat praten over wat belangrijke regels zijn. Hierbij stuurt de speelster de kinderen de juiste richting op, maar het is belangrijk dat de kinderen het idee hebben dat zij zelf de regels gemaakt hebben. Deze regels worden opgeschreven en dit zijn de afspraken voor de rest van het jaar. Het is hierbij belangrijk dat de afspraken gebaseerd worden op de regels die binnen heel de Brede School gelden. Namelijk 'wij kijken elkaar aan', 'wij luisteren naar elkaar', 'wij helpen elkaar' en 'wij zijn vriendelijk voor elkaar.' Dit zorgt voor integraal werken en herkenning voor de kinderen, omdat deze regels op school ook worden gebruikt.

Na het opstellen van de regels is het de bedoeling dat de regels aan het begin van Spel op School, elke keer herhaald worden en aan het einde geëvalueerd. Hoe dit vorm gegeven kan worden komt terug bij punt 4: de plan-do-review methode. Hier wordt het beloningssysteem aan gekoppeld. Als de kinderen zich goed aan de regels houden, kan de speelster hier duidelijke complimenten voor geven, dit is goed voor hun zelfvertrouwen. Als een kind echt goed zijn best heeft gedaan, krijgt hij aan het eind van het spelen een smiley. De speelster moet hierbij wel goed uitleggen waarom het kind de smiley heeft verdiend. Na een bepaald aantal smileys krijgt het kind een sticker op zijn hand. Spreek met de kinderen goed af na hoeveel smileys ze een sticker krijgen, zodat de kinderen weten waar ze aan toe zijn. Als het kind geen smiley heeft verdiend, is het belangrijk dat de speelster zegt dat ze hoopt dat het de volgende keer beter zal gaan, maar er moet niet teveel ingegaan worden op het negatieve. Op deze manier wordt de nadruk gelegd op de regels die gelden, maar wel op een positieve manier die er voor moet zorgen dat de kinderen steeds meer gewenst gedrag laten zien. De afsprakenlijst en het blad voor het beloningssysteem zijn terug te vinden in bijlage 4 van deze handleiding.

4. Plan-do-review methode

De plan-do-review methode is een onderdeel van de methode Kaleidoscoop. Kaleidoscoop is net als Piramide een methode om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen vanaf een jonge leeftijd. Het grote verschil met Piramide is dat bij Kaleidoscoop gewerkt wordt met bepaalde dagschema's. Er is dus altijd een vaste structuur. Dit is iets wat bij Spel op School ook heel belangrijk is, om duidelijkheid te creëren voor de kinderen. De speelster zorgt er voor dat kinderen duidelijkheid krijgen over wat er van ze verwacht wordt. Eerst wordt vooruit gekeken (plan); er worden dan samen met de kinderen herhaald aan welke regels ze zich moeten houden tijdens Spel op School, aan de hand van de afsprakenlijst. Vervolgens wordt dit uitgevoerd (do). Tijdens het spelen is het belangrijk dat de speelster op de afgesproken regels let, de kinderen daar op wijst en daar consequent in is, zodat de kinderen zich steeds meer bewust worden van de regels die er gelden. Aan het eind wordt er teruggekeken (review). Dan wordt er besproken hoe het gegaan is en waar de kinderen de volgende keer op kunnen letten aan de hand van het beloningssysteem in bijlage 4.

5. Observeren, speelplan en verslaglegging

Gedurende het jaar is Spel op School ingedeeld in vier fasen:

- Observeren van het spelgedrag en het verzamelen van achtergrondgegevens
- Aan de hand van de conclusies uit de observaties, opstellen van een speelplan
- Uitvoeren van het speelplan
- Evaluatie met leerkracht

Het is de bedoeling dat de speelster elk kind observeert en hier een observatieverslag over schrijft, waar uiteindelijk een plan van aanpak (speelplan) voor Spel op School uit komt. Na zes weken geobserveerd te hebben tijdens Spel op School, kan zij een kort verslag schrijven van wat ze bij elk kind heeft gezien en op welk gebied van de ontwikkelingsstimulering ingezet moet worden en met welk spelmateriaal ze dat wil gaan doen. Dit wordt dan het speelplan. In dit speelplan moet dus terug komen welke doelen er worden geformuleerd voor elk kind. Zo kan er gericht gewerkt worden aan de ontwikkeling van de kinderen. Eerst wordt het speelplan met de leerkracht doorgenomen, zodat de leerkracht nog belangrijke zaken kan toevoegen. Daarna moeten de ouders van dit speelplan op de hoogte gesteld worden. Dit kan de speelster doen door als de ouders de kinderen op komen halen, met elke ouder er voor te gaan zitten en het te bespreken. De formulieren voor het observeren van kinderen en het speelplan zijn terug te vinden in bijlage 2 van deze handleiding. Na elke bijeenkomst van Spel op School moet voor elk kind een verslag geschreven worden, zodat de coördinator (stagebegeleider) van het project de voortgang kan bewaken. In deze wekelijkse verslagen komt terug wat er tijdens Spel op School gebeurt, hoe het gegaan is met de regels en hoe het contact met de ouders was. Het formulier voor de verslaglegging staat in bijlage 2.

6. Belang van oudercontact

De betrokkenheid van de ouders is belangrijk omdat school en ouders de opvoedingstaak delen. Ouders kunnen er voor zorgen dat de leertijd van het kind vergroot wordt door thuis ook oefeningen met kinderen te doen, wat een positief effect heeft op de ontwikkeling van het kind. Bij Piramide heeft men ook voor ogen om ouders speelgoed mee naar huis te geven, om de

leertijd van de kleuters te vergroten. Dit is ook wat bij Spel op School past. Door aan ouders uit te leggen hoe belangrijk spelen is en elke week spelmateriaal mee te geven wat bij Spel op School gebruikt is en hierbij goed uit te leggen hoe bepaald spelmateriaal het kind kan ondersteunen in de ontwikkeling, leren kinderen niet alleen belangrijke zaken op school, maar oefenen ze dit ook thuis. De herhaling van thema's kan er voor zorgen dat kinderen bepaalde dingen sneller oppakken en in de klas meer zelfvertrouwen krijgen, omdat ze merken dat ze het goed weten. Het oudercontact is dus een erg belangrijk onderdeel van Spel op School. Leerkrachten kunnen hier aan bijdragen door na het contact met de speelsters, tijdens rapportbesprekingen te benadrukken waarom Spel op School zo belangrijk is. Zo horen ouders het niet alleen van de speelsters, maar ook van de leerkracht. Dit is ook weer het integrale werken van de Brede School. Hoe vaker ouders iets horen, hoe groter de kans is dat ze er ook daadwerkelijk iets mee gaan doen en dit is weer gunstig voor de ontwikkeling van het kind. Daarom is het heel belangrijk dat professionals, in dit geval de leerkracht en de speelsters ook met elkaar op één lijn zitten. De richtlijn hiervoor is dat de speelsters één keer in de twee maanden contact hebben met de leerkracht om de resultaten van het project te bespreken. Het oudercontact met speelsters wordt vormgegeven door elke week een andere ouder uitgebreid aan te spreken. Door elke week na Spel op School een andere ouder bij het schoolplein op te halen en even mee naar binnen te nemen en hier een kwartier mee te praten, is er echt tijd voor de ouder. Zo spreekt u elke ouder één keer per maand. In plaats van op de gang te praten, kunt u dan het beste even met de ouder aan een tafel gaan zitten, zodat de ouder merkt dat er echt tijd voor hem/haar genomen wordt.

7. Tijdpad (voor contact met ouders, leerkrachten en andere speelsters)

	Week 1	Week 2	Week 3	Week 4
September	Start stage (oriëntatie)	Start stage (oriëntatie)	Bespreken inschrijfformulieren met leerkracht → indeling speelgroepen	Eerst intervisie bijeenkomst met coördinator
Oktober	Start project Voorstellen aan ouder 1	Voorstellen aan ouder 2	Voorstellen aan ouder 3	Contact met leerkracht
November	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Intervisie
December	Contact tussen speelster en leerkracht (bespreking speelplannen)*	Contact met ouder 1 Bespreking speelplan	Contact met ouder 2 Bespreking speelplan	Contact met ouder 3 Bespreking speelplan
Januari	Contact met ouder 1 Bespreking speelplan	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Intervisie
Februari	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Contact tussen speelster en leerkracht
Maart	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Intervisie
April	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Contact tussen speelster en leerkracht
Mei	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Laatste intervisie
Juni	Contact met ouder 1	Contact met ouder 2	Contact met ouder 3	Eindevaluatie met leerkracht

Duur:

1. Spel op School van 14.45u tot 15.30u (drie kwartier)
2. Contact met ouders van 15.30u tot 15.45u (kwartier)
3. Intervisie van 16.00u tot 17.00u. 1 uur x 5 keer per jaar = 5 uur per jaar.
De stagiaires besteden **5 uur per jaar** aan intervisie.
4. Contact met leerkrachten van 15.30u tot 16.00u. 0,5 uur x 6 = 3 uur per jaar.
De leerkrachten besteden **3 uur per jaar** aan het evalueren van het project met de speelster.

*Het contact met de leerkracht is deze maand iets eerder, omdat het speelplan eerst met de leerkracht besproken moet worden voordat het met de ouders besproken kan worden. In januari heeft de leerkracht rapportbespreking met alle ouders. Het is belangrijk dat de leerkracht op dat moment goed op de hoogte is van hoe het gaat bij Spel op School, zodat de leerkracht dit door kan geven aan de ouders en nog eens kan benadrukken waarom Spel op School zo belangrijk is voor hun kind en hoe zij het zelfvertrouwen van hun kind kunnen stimuleren, door thuis de spelletjes met de kinderen te herhalen.

Vakanties zijn niet opgenomen in dit tijdpad, omdat die elk jaar anders vallen. Als er iets tussenuit valt is het belangrijk dat de speelsters zelf zorgen dat alle taken toch uitgevoerd worden. Dit gebeurt in overleg met de andere speelsters, de leerkrachten en de coördinator van het project.

8. Bijlagen

Bijlage 1: Inschrijfformulier Spel op School

Naam inbrenger(s):	
Voornaam kind:	
Achternaam kind:	
Geslacht kind:	
Geboortedatum kind:	
Samenstelling gezin:	Naam moeder: Naam vader: Naam broer(s)/zus(sen): Anders:
Nationaliteit:	
Adres gezin:	
Telefoonnummer gezin:	
Indicatie: Wat is de zorg om het kind?	<i>Kruis aan wat van toepassing is en vul evt aan</i> ☐ Kind kan moeilijk tot samenspel met anderen komen: ☐ Kind heeft moeite met communicatie en komt snel in botsing met andere kinderen: ☐ Verstoort spel van anderen: ☐ Kind komt thuis en op school weinig tot spel: ☐ Onvoldoende ontwikkelde vaardigheden bij het kind op het gebied van spelgedrag: ☐ Nog weinig constructief spelgedrag: ☐ Kind met vluchtig spelgedrag: ☐ Snel afgeleid: ☐ Weinig betrokkenheid bij het spel: ☐ Weinig spelplezier: ☐ Passieve spelhouding: ☐ Weinig fantasie: ☐ Weinig exploratiedrang t.a.v. spelmaterialen: ☐ Het kind mist aansluiting in de groep: ☐ Anders:
Oorspronkelijk land van herkomst van de ouders(s):	Moeder: Vader:
Sinds wanneer in Nederland?	
Spreektaal thuis:	
Zijn er ook andere interventies ingezet?	
Wordt het gezin door andere instellingen ondersteund?	
Datum inschrijving:	

Voorwaarden voor deelname:

De ouders worden geïnformeerd over de deelname aan de speelgroepjes en krijgen advies over thuis spelen, wekelijks krijgen ze speelgoed mee naar huis en ze worden lid van de speelotheek. Bij het kind zijn geen bijzondere afwijkingen geconstateerd

Bijlage 2: Observatieformulier voor Spel op School en speelplan

Voornaam kind:

Leeftijd:

Datum:

1. Spelgedrag kind

- ☐ Onderzoekend/nieuwsgierig:
- ☐ Spelplezier:
- ☐ Experimenterend:
- ☐ Komt tot spel:
- ☐ Passieve houding:
- ☐ Verstoot spel van anderen:
- ☐ Leergierig:
- ☐ Dominant:
- ☐ Voorkeur spelmateriaal:
- ☐ Anders:

2. Spelkwaliteit

- ☐ Spelbetrokkenheid:
- ☐ Speelt na voorbeeld:
- ☐ Speelt alleen:
- ☐ Sociaal spel:
- ☐ Speelt zelfstandig:
- ☐ Neemt leiding:
- ☐ Heeft stimulans nodig:
- ☐ Intrinsiek spel:
- ☐ Extrinsiek spel:
- ☐ Geen zin:
- ☐ Anders:

3. Spelgerichtheid

- ☐ Rommelig:
- ☐ Vluchtig:
- ☐ Duur (met 1 spelmateriaal):
- ☐ Concentratievermogen:
- ☐ Gevoelig voor afleiding:
- ☐ Anders:

4. Interactie kind met anderen

- ☐ Initiatief volgen, ontvangen, bevestigen:
- ☐ Attent zijn (toewenden/aankijken):
- ☐ Lichaamstaal:
- ☐ Instemmen (intonatie/expressie):
- ☐ Sensitief (inleven):
- ☐ Converseren (praten, antwoorden):
- ☐ Beurtverdeling:
- ☐ Coöperatief (geven, nemen, hulp vragen, geven):
- ☐ Leiding geven (initiatief nemen):
- ☐ Anders:

5. Ontwikkelingsgegevens kind

*** Fysieke gesteldheid:**

- ☐ Passief/lusteloos:
- ☐ Druk/beweeglijk:
- ☐ Onrustig/overactief:
- ☐ Energiek/fit:
- ☐ Ziek:
- ☐ Anders:

*** Emotionele gesteldheid**

- ☐ Maakt contact:
- ☐ Teruggetrokken:
- ☐ Expressief:
- ☐ Angstig:
- ☐ Geprikkeld:
- ☐ Evenwichtig:
- ☐ Bedrukt/depressief:
- ☐ Zelfvertrouwen:
- ☐ Anders:

*** Senso-motorische ontwikkeling**

- ☐ Gebruik zintuigen:
- ☐ Grove motoriek:
- ☐ Fijne motoriek:
- ☐ Oog/handcoördinatie
- ☐ Controle over beweging:
- ☐ Anders:

*** Verstandelijke ontwikkeling**

- ☐ Logisch denken:
- ☐ Logisch inzicht:
- ☐ Begripsvorming:
- ☐ Uitdrukkingsvaardigheid
- ☐ Taal/spraakvermogen:
- ☐ Tellen:
- ☐ Kleurenkennis:
- ☐ Anders:

*** Sociaal-emotionele ontwikkeling**

- ☐ Fantasie:
- ☐ Creativiteit:
- ☐ Uit gevoelens:
- ☐ Zicht op rolgedrag:
- ☐ Sociale competentie:
- ☐ Competitie:
- ☐ Gericht op samenspel:
- ☐ Anders:

Aan de hand van dit formulier wordt na zes weken een observatieverslag geschreven die de basis vormt voor het speelplan.

Speelplan voor Spel op School

Naam kind:

Groep:

Leerkracht:

Indicatie:

Doelen

Doel 1: *Beschrijving doel → gebruik voorbeelden uit het observatieverslag. Beschrijf hierbij hoe ga je dit wilt bereiken (met welk spelmateriaal)*

Doel 2:

Doel 3:

Beloning: *na hoeveel smilies krijgt het kind een sticker?*

Voortgang Spel op School (verslaglegging)

Datum:

Naam kind:

Groep:

Leerkracht:

Aantal spelsessies:

Doelstelling kind:

Spelmateriaal:

Spel gericht op

- ☐ Verstandelijke ontwikkeling:
- ☐ Lichamelijke ontwikkeling:
- ☐ Sociaal-emotionele ontwikkeling:

Spelgedrag:

- ☐ Vluchtig:
- ☐ Geconcentreerd:
- ☐ Snel afgeleid:
- ☐ Plezier in het spel:
- ☐ Passieve houding
- ☐ Fantasierijk:
- ☐ Explorerend:
- ☐ Verstoring:
- ☐ Constructief:
- ☐ Anders, nl:

Samenspel met andere kinderen:

Communicatie met anderen:

Welk spelmateriaal meegegeven:

Contact met ouder(s):

Aanvullingen:

Bijlage 3: Basismodel voor intervisie

Fase 1

Introductie op de bijeenkomst

- Hoe zit iedereen erbij na de vorige keer? Wat is er gebeurd met de adviezen voor het toen ingebrachte werkprobleem? Kunnen we starten?
- Nadenken over het werkprobleem dat ieder wil inbrengen.
- Problemen inventariseren, door iedere deelnemer op te laten schrijven wat hij of zij wil inbrengen

Fase 2

Uitkiezen van een werkprobleem

- Kies een werkprobleem uit op grond van de volgende criteria:
 - urgentie en/of emotie
 - een algemeen aansprekend probleem dat voor iedereen speelt
 - om de beurt een probleem inbrengen.

Fase 3

Analyseren van het persoonlijke werkprobleem

- De inbrenger vertelt uitgebreid over zijn/haar probleem.
- De groep stelt informatieve vragen.
- Doorvragen; niet interpreteren, oordelen of suggereren

Fase 4

Bewustwording

Herformuleer het persoonlijke werkprobleem.

- Rond de analysefase af met:
 - een adviesronde
 - bespreken van inzichten (reflectie).

Fase 5

Bespreken van het groepsthema

- Bepaal welke persoonlijke betrokkenheid ieder heeft op het ingebrachte probleem.
- Formuleer op grond hiervan het groepsthema.
- Bespreek inzichten die ontstaan zijn (bewustwording; reflectie).
- Leg de relatie van hier en nu naar daar en dan.

Fase 6

Evaluatie en vervolgafspraken

- Hoe heb je de bijeenkomst ervaren?
- Welke persoonlijke leeropbrengst is er?
- Hoe beviel de werkwijze/de gebruikte methode?
- Wat zit er nog dwars?
- Afspraken voor de volgende keer.

Bijlage 4: Formulieren afsprakenlijst en beloningssysteem

Afsprakenlijst voor Spel op School

In te vullen tijdens de eerste bijeenkomst!

Op (datum) hebben de kinderen (namen) samen met de juf de volgende belangrijke afspraken gemaakt:

1.

2.

3.

4.

Wij beloven dat wij goed gaan letten op deze regels. Als wij dit goed doen krijgen wij elke keer een smiley op onze beloningskaart. Na ... smilies krijgen wij een sticker.

Handtekening:

1. (naam)
2. (naam)
3. (naam)
4. (naam speelster)

Neem dit formulier elke bijeenkomst mee om met de kinderen te kijken welke afspraken er gelden.

Beloningskaart voor Spel op School

Naam kind:

Afgesproken regels:

1.

3.

2.

4.

Weeknummer	Smiley Plak hier de smiley wanneer het kind zich goed aan de regels gehouden heeft. Na ... smileys krijgt het kind een sticker op de hand.
1	
2	
3	
4	
5	
6	

Print deze smilies uit en knip ze uit, zodat je ze aan de kinderen kunt geven als ze goed hun best gedaan hebben.

Bijlage 5: Spelsuggesties per Piramide thema (J. van Kuyk, 2000)

Thema 1 Welkom

Titel activiteit 1: Mag ik met je spelen?

Doel: de kinderen leren hoe ze met anderen samen kunnen spelen.

Observeer tijdens Spel op School hoe kinderen spelen. Richt de aandacht vooral op het samenspelen. Help kinderen die dat niet durven, kinderen die niet mee mogen spelen met anderen, of kinderen die anderen kinderen niet mee laten doen, door spelsuggesties aan te dragen en zelf mee te doen, zeg bijvoorbeeld:

Jan, wil je ook mee doen met het spelletje? Misschien kun je het aan de andere kinderen vragen.

Maak de kinderen er bewust van de sociale vaardigheden die ze kunnen gebruiken, om samen te spelen, door er bijvoorbeeld na afloop van het spelen met hen over te praten, zeg bijvoorbeeld:

Hoe kun je samenspelen met de blokken?

Wat doe je als je een auto wilt maken van lego en een ander kind heeft alle wielen?

Wat doe je als een ander kind niet met jou wil spelen?

Titel activiteit 2: Stil zijn

Doel: het kind maakt kennis met rituelen die bij het stil zijn horen.

Laat de kinderen aan het begin van Spel op School van stoelen een kleine kring maken. Ga ook in de kring zitten en maak duidelijk dat de kinderen stil moeten zijn, omdat u een boek wil gaan voorlezen en hier met de kinderen over wil praten. Zorg dat de kinderen stil worden door uw vinger op de lippen te houden en op zachte toon 'ssst' te zeggen. Als de kinderen niet rustig genoeg zijn, zeg dan het versje 'Ssst' enkele keren op.

Ssst, Elly van der Linden

Zet je voeten op de grond

Leg je vinger op je mond

Zeg heel zachtjes ... ssst

Ja..., nu zijn wel stil

Laat de kinderen steeds het woord 'sst' zachtjes mee zeggen en maak de bijbehorende bewegingen. Als de kring is afgelopen, maak de kinderen dan duidelijk dat er iets anders gaat gebeuren en help hen bij het terugzetten van hun stoel op de afgesproken plek.

Thema 2: Ruimte (lichaam)

Titel activiteit 1: Met je mond kun je... proeven!

Doel: de kinderen proeven bewust met de mond (en neus)

Zet een aantal schoteltjes met verschillende etenswaren op een rij, waaronder voor het kind bekende en minder bekende, zoals snoep, stukjes fruit, zoutjes, kaas. De kinderen doen hun ogen dicht. Laat ze iets proeven van één van de schoteltjes. Stel vragen zoals:

Waarmee kun je proeven?

Wat proef je?

Lust je dat graag?

Is het zoet of zout?

Weet je wat het is?

Betrek ook de andere zintuigen bij het spel:

Laat de kinderen ook eens proeven terwijl ze hun neus dichtdoen en laat ze constateren dat proeven zonder ruiken niet goed lukt. Laat eerst het geluid horen van een bepaalde lekkernij, bijvoorbeeld rammelen met de dropjeszak of bijten op een stuk chips. Stel vragen zoals:

Wat denk je dat het is?

Hoe weet je dat? (horen)

Proef maar of het waar is.

Titel activiteit 2: Geluidenspel

Doel: de kinderen herkennen en imiteren geluiden in de omgeving

Leg een aantal voorwerpen in de kring waarmee regelmatig geluid (of muziek) wordt gemaakt, bijvoorbeeld een belletje dat u als signaal gebruikt om de kinderen te laten luisteren, enkele muziekinstrumentjes, een paar blokken om op elkaar te tikken. Laat horen welk geluid er mee gemaakt kan worden. De kinderen doen de ogen dicht. Eén kind maakt geluid met één van de materialen die in de kring liggen. De andere kinderen doen de ogen weer open en vertellen wat ze gehoord hebben.

Als het goed gaat kunt u het spel moeilijker maken. De kinderen doen de ogen dicht. Eén kind maakt geluiden met voorwerpen in het lokaal, het draait bijvoorbeeld eerst de kraan open en dicht, tikt daarna op het raam en doet tenslotte de deur open en dicht. De andere kinderen doen de ogen weer open en één kind mag de geluiden nadoen in de goede volgorde.

Thema 3: Herfst

Titel activiteit 1: Wat trekken we aan en wat gaan we doen?

Doel: de kinderen zoeken kleren die passen bij het weer en beelden situaties uit.

Materiaal: verkleedkleding en attributen bij de verschillende weertypen

Uit de speeltheek kiest de speelster de kleding en attributen die bij een bepaald weertype horen. De kinderen trekken deze kleding aan. U zegt bijvoorbeeld:

Welke kleren kun je aandoen bij mooi weer in de zomer?

Wat draag je bij koud weer in de herfst?

En wat bij nog kouder weer (sneeuw) in de winter?

Welke kleren en spullen horen bij regenweer?

De kinderen verkleeden zich en je stimuleert de kinderen een handeling uit te beelden bij een weertype of seizoen, bijvoorbeeld:

- Lopen met een paraplu
- Schuilen voor de regen
- Stampen in de plassen
- Een sneeuwpop maken
- Lopen met de wind in de rug
- Lopen met de wind tegen

Titel activiteit 2: Memory

Doel: de kinderen ontwikkelen een visueel geheugen.

Maak van het plaatjes over het weer een memoryspel. De ene week kun je samen met de kinderen het memoryspel maken, door de plaatjes op stevig papier te plakken en eventueel in te kleuren. De week daarna kan het spel gespeeld worden. Bij het omdraaien van de kaartjes vertellen de kinderen over wat op het kaartje is afgebeeld.

Thema 4: Kleding

Titel activiteit 1: Kleren passen

Doel: de kinderen handelen met verschillende kledingstukken en sluitingen

Leg kledingstukken in de kring en geef elk kind een aantal muntjes. Doe alsof u de verkoper bent van de winkel. Laat kledingstukken zien en verwoordt wat u doet. Laat een kind steeds één kledingstuk passen, doe het kledingstuk in een tasje en laat het kind betalen. Zeg bijvoorbeeld:

Kijk hier eens. Hoe vind je deze rode blouse?

Deze blouse heeft lange mouwen en grote zakken, zie je wel?

Trek hem eens aan.

Past de blouse goed?

Kijk maar even in de spiegel hoe de blouse staat.

Trek de blouse maar uit, dan zal ik hem in een tasje doen.

De blouse kost vijf munten.

Draai daarna de rollen om. Laat steeds een ander kind de rol van verkoopster of verkoper spelen. Zeg bijvoorbeeld:

Dag mevrouw, ik wil een nieuwe broek kopen voor mijn kind.

Wat voor broeken heeft u allemaal?

Als een kind iets zegt, help het kind dan door te verwoorden wat het kind laat zien, bijvoorbeeld:

Ja ik zie het al, u heeft hier een gele lange broek met een rits.

Titel activiteit 2: Voelspel

Doel: de kinderen onderscheiden kledingstukken en accessoires op de tast

Leg een aantal kledingstukken en accessoires in de kring. Zorg ervoor dat het duidelijk van elkaar verschillende attributen zijn. Bekijk eerst met elkaar hoe de attributen eruit zien en ga in op duidelijke verschillen. Laat de kinderen eerst voelen aan verschillende kledingstukken. Vraag bijvoorbeeld:

Wat ligt er allemaal in de kring?

Hoe ziet de jas eruit?

Voel eens aan de stof van de jas?

Is de ketting ook lekker zacht denk je?

Voel eens.

Laat de kinderen de ogen dichtdoen. Leg één attribuut onder een doek en laat een kind voelen welk attribuut het is. Stel eventueel vragen als:

Is het van stof?

Is het groot of klein?

Zitten er knoopjes aan?

Wat is het dan denk je?

Waarom denk je dat?

Thema 5: Sint

Titel activiteit 1: Verlanglijstje

Doel: de kinderen maken een verlanglijstje voor Sinterklaas en doen alsof ze een cadeautje krijgen.

Besprek met de kinderen hoe Sinterklaas te weten komt welk cadeautje iedereen wil hebben. Er zullen verschillende oplossingen worden aangedragen zoals: opbellen naar Sinterklaas, Piet luistert aan de schoorsteen, vader of moeder heeft het aan Sint verteld, verlanglijstjes maken. Ga verder in op het maken van een verlanglijstje. Leg enkele sinterklaasfolders, stiften, scharen, plaksel en een vel wit papier op tafel. Vertel dat de kinderen een verlanglijstje mogen maken voor Sinterklaas. Laat de kinderen bedenken hoe zo'n lijstje gemaakt moet worden. Vervolgens praat je samen over welke cadeautjes de kinderen zouden willen hebben, misschien kunnen ze ideeën opdoen door naar elkaar te luisteren.

Zet daarna een schoen bij de verwarming en doe de verlanglijstjes er in. Besprek met de kinderen die er nog meer moet gebeuren als ze hun schoenen willen zetten. Laat ze een wortel, of wat hooi in de schoen doen en een sinterklaasliedje zingen.

Titel activiteit 2: bouwen van huizen

Doel: de kinderen bouwen huizen van blokken na

Voor deze activiteit zijn blokken, sinterklaas- en zwarte piet poppetjes nodig. U kunt er ook een paardje een boompje en kleine cadeautjes bij betrekken.

Vertel de kinderen dat Zwarte Piet blij is dat er nieuwe huizen gebouwd worden. Zo kan hij bij meer huizen cadeautjes brengen. U bouwt een bouwwerkje in één keer op. Laat het bouwwerk door het kind nabouwen. Vraag aan het kind waar het wil beginnen en hoe het verder wil bouwen. Laat het kind steeds vergelijken. Wanneer het nabouwen van symmetrische huizen goed gaat, kunt u asymmetrische huizen na laten bouwen. Daarna kunt u 'het leggen van voorwerpen op de juiste plaats' aan de orde stellen. U bouwt rondom het huis een situatie na met behulp van een sinterklaas- en zwartepietpoppetje, het paard en de boom. De kinderen bouwen het voorbeeld na. Tot slot worden er cadeautjes naar de huizen gebracht door Zwarte Piet.

Thema 6: Kerst

Titel activiteit 1: Met Kerstmis...

Doel: de kinderen leren verschillende aspecten van 'geven' en 'krijgen' rond Kerstmis kennen

Laat een kerstkaart aan de kinderen zien en vertel enthousiast dat u deze kerstkaart gekregen hebt van een vriendin. U haalt de kaart uit de envelop en leest de kerstkaart voor. U zegt daarna bijvoorbeeld:

Wat leuk hè dat ik haar een kerstkaart heb gekregen.

Waarom heeft ze mij een kerstkaart gestuurd?

Heb jij thuis wel eens een kerstkaart gekregen?

Aan wie zou jij graag een kerstkaart willen sturen?

Zullen wij met elkaar een kerstkaart schrijven?

Bedenk met elkaar wie erg graag een kerstkaart zou willen ontvangen, bijvoorbeeld zieke mensen of mensen die alleen zijn. Laat de kinderen vertellen wat ze op de kerstkaart willen schrijven. U pakt een lege onbeschreven kaart en zegt hardop wat u schrijft, bijvoorbeeld: *Wij wensen u een gezellig kerstfeest.*

Titel activiteit 2: Kerstboom plakken

Doel: de kinderen maken een kerstboom met behulp van verschillende papieren vormen

Voor de activiteiten heeft u een aantal groene vouwblaadjes nodig van verschillende grootte, kleine bruine vouwbladen, witte en gele vouwblaadjes, plakcirkels, scharen, lijm en kwasten.

Leg met behulp van onderstaande materialen een kerstboom. Daarna wordt de kerstboom geplakt en mogen de kinderen het meenemen naar huis, zodat ze kunnen laten zien aan hun ouders wat ze gemaakt hebben. Tijdens het leggen en het plakken worden de vormen benoemd.

Boom: Drie dubbelgevouwen groene vouwblaadjes die boven elkaar worden geplakt

Stam: Bruin vierkant vouwblad

Kerstbal: Diverse plakcirkels

Kaarsjes: Kleine rechthoeken geknipt van wit of geel papier.

Thema 7: Kleur en vorm

Titel activiteit 1: Wat zit er in de tas?

Doel: de kinderen herhalen de kleur- en vormbegrippen uit het peuterproject.

Introduceer het thema door een gevulde boodschappentas te laten zien. U heeft van tevoren ronde en hoekige ‘boodschappen’ in de kleuren rood, blauw en geel in uw tas gedaan. Vertel dat u alvast boodschappen heeft gedaan. Laat de kinderen in de tas voelen (zonder dat ze de boodschappen zien) en verwoorden hoe het voorwerp aanvoelt. Vraag bijvoorbeeld:

Is het rond?

Heeft het hoeken?

Voelt het zacht/hard aan?

Wat denk je dat het is?

Het voorwerp wordt uit de tas gehaald en de kleur wordt benoemd. Bespreek met de kinderen waar deze boodschappen gekocht zijn, laat daarbij mogelijk ook platen of folders van een supermarkt zien.

Titel activiteit 2: Wat is er weg?

Doel: de kinderen herhalen de kleur- en vormbegrippen door een geheugenspel

Leg enkele opvallende ronde en hoekige voorwerpen in de kleuren rood, blauw en geel in de kring. Laat de kinderen er goed naar kijken en dan de ogen dichtdoen. Haal een voorwerp weg en laat de kinderen de ogen weer opendoen. Stel vragen zoals:

Wat is er weg? (bal)

Wat voor kleuren heeft die bal? (geel met rode stippen)

Wat voor vorm heeft de bal? (rond)

Geef daarna een kind een beurt om een voorwerp weg te halen.

Thema 8: Tellen

Titel activiteit 1: Verrassingszakjes maken

Doel: de kinderen vergelijken aantallen door het leggen van één- éénrelaties

De pop heeft alvast drie verrassingszakjes klaargelegd voor de visite die straks komt. Op een dienblad liggen toeters, ballonnen en dropveters door elkaar. In elk zakje moeten dezelfde spulletjes worden gedaan. Een toeter, twee ballonnen en twee dropveters. Leg de drie zakjes onder elkaar en laat een toeter, twee ballonnen en twee dropveters op een rijtje naast het bovenste zakje leggen. Laat de kinderen bedenken hoe ze de spulletjes goed moeten verdelen over de zakjes, bijvoorbeeld door bij elk zakje een toeter, twee ballonnen en twee dropveters neer te leggen in een zelfde rijtje of bij elk zakje eerst een ballon leggen enz. Tijdens het vergelijken benadrukt u de begrippen ‘genoeg’, ‘teveel’ en ‘te weinig.’ Zeg bijvoorbeeld:

Zijn er genoeg toeters voor alle zakjes? (ja)

Waarvan zijn er teveel? (ballonnen)

Waarvan zijn er te weinig?(dropveters)

Laat de ballonnen die teveel zijn weleggen en een dropveter uit de zak toevoegen. Tot slot wordt de juiste inhoud in de verschillende zakjes gestopt.

Titel activiteit 2: Wat hoor ik daar?

Doel: de kinderen oefenen het auditief tellen

Sla maximaal vijf keer op een trommel en laat de kinderen meetellen hoeveel slagen ze horen. Laat ze daarna de ogen dichtdoen en luisteren naar het aantal slagen. Ze kunnen eerst hardop en daarna fluisterend of op hun vingers meetellen. Fluister een bepaald aantal in het oor van een kind. Laat dit kind het genoemde aantal keren op zijn instrument spelen, bijvoorbeeld vijf keer. De andere kinderen tellen het aantal keren dat ze geluid horen. Als dit te makkelijk is, kun je bijvoorbeeld ook maximaal 10 keer op het instrument spelen.

Thema 9: Grootte

Titel activiteit 1: Van klein naar groot..

Doel: de kinderen leren het verschil tussen klein en groot

Vertel aan de kinderen dat je wel eens zou willen weten wie het grootste (langste) kind van de groep is. Laat de kinderen rondkijken en samen overleggen wie het langst is. Doe zelf ook mee aan het spel. Zorg er voor dat de kinderen er samen voor zorgen dat er een rij gevormd wordt van klein naar groot. Laat de kinderen met de ruggen tegen elkaar staan en geef met u handen aan hoeveel groter/kleiner het kind is.

Stel daarbij vragen als:

Wie is hier het grootst/kleinst?

Ben je altijd zo groot geweest?

Zijn alle mensen even lang?

Om het moeilijker te maken kun je de kinderen in een rij laten staan op oogkleur, leeftijd of op de haarkleur. Gebruik hierbij begrippen als 'groter', 'kleiner', 'licht', 'donker', 'oud' en 'jong.'

Titel activiteit 2: Samen bouwen wij een huis

Doel: de kinderen werken samen om met grote en kleine stukken papier een huis te maken

Print een huis uit op een groot vel papier. (A3). Zorg ook voor verschillende kleuren papier die de kinderen kunnen scheuren. Leg het A3 vel met het huis er op midden op tafel. Vertel dat het huis ingevuld moet worden met kleine en grote stukken papier in verschillende kleuren. De ramen kun je bijvoorbeeld invullen met kleine stukjes papier en de rest van het huis met grote stukken papier. Tijdens de activiteit moeten de kinderen overleggen over welke kleuren ze gebruiken en waar ze kleine en grote stukken plakken. Benoem tijdens het samenwerken welke stukken groot zijn en welke stukken klein zijn en stel vragen aan de kinderen over het huis.

Bijvoorbeeld:

Welke kleuren zijn er gebruikt?

Waar zijn de kleine stukjes geplakt?

Waar zijn de grote stukken geplakt?

Welke kleuren heeft het huis?

Thema 10: Lente

Titel activiteit 1: Lentewoorden

Doel: de kinderen oefenen met ritmeklappen

Laat de kinderen verschillende woorden bedenken die met lente te maken hebben. Kies enkele woorden uit die duidelijk verschillen in lengte, bijvoorbeeld ei, bloemen, veulentje, tuinkerszaadjes etc. Laat de kinderen de woorden ritmisch opzeggen en klappen of tikken op tafel of stoel. Door het verschil in lengte (en aantal lettergrepen) van de woorden kunt u er ook een gehoorspelletje van maken, bijvoorbeeld:

- Fluister het woord en laat de kinderen raden (liplezen) welk woord het is en het daarna hardop zeggen en klappen
- Klap het woord zonder het uit te spreken en laat de kinderen raden welk woord het is (door het aantal 'stukjes' te tellen) en het daarna hardop zeggen en naklappen.

Titel activiteit 2: Lenteboekje

Doel: de kinderen leren diverse kenmerken van prentenboeken kennen en maken een eigen boek

Voor deze activiteit heb je het volgende nodig:

- Prentenboek over de lente
- Zelfgemaakt werkblad met plaatjes die in het boek voorkomen zoals vogel, boom, koe, schaap, big, eend, bloem en zon. Zet de woorden onder de plaatjes
- Witte vellen papier om de bladzijden van het boek te maken
- Gekleurde vellen papier voor de kaft
- Tekenmateriaal
- Stempelmateriaal
- Plaksel, kwasten, scharen, nietmachine
- Viltstiften

Bekijk met de kinderen een prentenboek over de lente, deze kun je uit de speeltheek op school halen. Ga in op het eigen initiatief van de kinderen bij het bekijken van de plaatjes en bij het voorlezen. Voer een kort gesprekje over wat er in de lente allemaal gebeurt. Vertel dat de kinderen een eigen boekje over de lente gaan maken. Praat ter introductie eerst met de kinderen over het uiterlijk van prentenboeken. Ga eerst in op de buitenkant van het boek, zoals kaft, voorkant, achterkant, bladzijden, titel. Laat de kinderen daarna elementen aanwijzen die in het boek te vinden zijn zoals zinnen, woorden, letters, plaatjes.

Laat de kinderen vervolgens samen een eigen boekje maken. Maak van tevoren een werkblad waarop elementen voorkomen die ook in het boek terug zijn te vinden. Niet de kaft en de bladzijden aan elkaar. Laat de kinderen die dat kunnen hun naam op de 'kaft' schrijven. Ze kunnen op de kaft een mooie tekening maken over een gebeurtenis die in het prentenboek aan bod komt. Laat de kinderen op iedere bladzijde één plaatje (met woord) plakken en vervolgens de woorden onder de plaatjes naschrijven/stempelen. Je kunt de kinderen ook zelf plaatjes laten tekenen in het boek.

Thema 11: Huis

Titel activiteit 1: Verhaal ‘Verstoppertje spelen’

Doel: de kinderen oefenen het kritisch luisteren

U kunt het verhaal op speelse manier inleiden door middel van een verstopspelletje waarbij voorwerpen in de ruimte verstopt worden. Kies spullen die met een kamer in huis te maken hebben. Nadat het voorwerp gevonden is, wordt de kamer benoemd waar het thuishoort.

Verstoppertje spelen, Peter Breij

Tring, tring, daar gaat de bel. Wie zou dat zijn? Het is Selim, het vriendje van Daan en Floor. Selim komt een nachtje logeren. Hij zet zijn koffertje in de slaapkamer van Daan. In de koffer zitten zijn pyjama en zijn tandenborstel. Daan vraagt: ‘Zullen we verstoppertje spelen?’ Daan en Selim gaan zich verstoppen. Floor moet zoeken. Floor doet haar ogen dicht. Ze telt tot tien. Een, twee, drie ... tien! Ze doet haar ogen weer open. Daan en Selim zijn weg. Waar zouden ze zitten? Floor loopt naar de keuken. Mama zet thee. ‘Heb jij Daan of Selim gezien?’ vraagt Floor aan mama. ‘Nee’, zegt mama, ‘hier zijn ze niet.’ Floor loopt naar de woonkamer. Ze kijkt overal: onder de tafel en achter de kast en naast de bank. Nergens ziet ze Daan en Selim. Opeens hoort Floor een geluid. Het lijkt wel of iemand niest: ‘Hatsjie!’ Het geluid komt uit de wc. Floor loopt naar de wc. Ze doet de deur open, en wie zit daar? Het is Selim! ‘Gevonden’, roept Floor, ‘dat was gemakkelijk.’ Nu Daan nog. Samen zoeken Floor en Selim verder. Ze gaan naar boven, naar de slaapkamer van Daan. Ze kijken in de klerenkast en onder het bed. Nee, daar is Daan niet. ‘Misschien zit hij in de badkamer,’ fluistert Floor. Op hun tenen lopen Selim en Floor naar de badkamer. In het bad ligt een grote handdoek. Onder de handdoek zit een bult. Dat is vast Daan! En ja hoor, Daan ligt in het bad. Hij heeft een handdoek over zich heen. Opeens draait Floor de kraan van het bad open. ‘Aah, brr,’ roept Daan. ‘Ik word nat!’ ‘Gevonden!’ roept Floor. Selim en Floor moeten heel hard lachen.

Na afloop kunt u vragen stellen aan de kinderen over het verhaal en over de verschillende kamers in huis. Gebruik hier vragen als:

Selim belt aan, wat komt hij doen?

Wat gaan Floor, Selim en Daan samen spelen?

Waar gaat Floor eerst zoeken?

Waar heeft Selim/Daan zich verstopt?

Vervolgens kunt u het verhaal door de kinderen na laten spelen.

Titel activiteit 2: Wedstrijdje doen

Doel: het kind sorteert een aantal voorwerpen bij de juiste ‘kamer’

In elke hoek van de ruimte zet je materialen neer uit verschillende kamers. Verdeel de spullen met de kinderen over de verschillende hoeken en bespreek deze samen. Laat hierna de kinderen voorwerpen uit een grote tas pakken en deze in de juiste hoek leggen. Het kind dat alle voorwerpen op de goede plaats heeft gelegd heeft gewonnen.

Thema 12: Water

Titel activiteit 1: Iets te drinken voor de visite

Doel: de kinderen maken één- éénrelaties aan de hand van keukenvoorwerpen

Hiervoor zijn de volgende materialen nodig:

- Een dienblad, vijf bekers, vier rietjes en zes koekjes

In het midden van een kring zet u een tafel met drie stoeltjes neer. U laat drie kinderen als ‘visite’ op de stoeltjes in de woonkamer zitten. U komt binnen met een dienblad, waarop drie bekers, twee rietjes en vier koekjes liggen.

Zo, ik heb lekkere limonade met een koekje voor het bezoek. Is er voor iedereen een beker? (ja) Pak maar een rietje en zet het in je beker. Is er voor iedereen een rietje? (nee) Er zijn ‘te weinig’ rietjes. Is er wel voor iedereen een koekje (ja). Er zijn ‘teveel’ koekjes. Gelukkig, we hebben zelfs een koekje over.

De visie drinkt en eet het koekje.

Titel activiteit 2: Water heb je nodig om...

Doel: de kinderen herhalen verschillende gebruiksfuncties van water in huis

Leg voorwerpen in de kring die gebruiksfuncties van water, zoals je lichaam wassen, afwassen, planten water geven representeren. Beeld de gebruiksfuncties uit met gebaren en mimiek en laat de kinderen steeds bedenken wat u uitbeeldt. Laat steeds voorwerpen uit de kring pakken die bij de uitgebeelde gebruiksfuncties horen. Vervolgens kan een kind voorwerpen uit de kring pakken en daarmee een gebruiksfunctie uitbeelden, zoals het wassen van het lichaam. De andere kinderen raden wat het kind doet. Laat daarna alle kinderen het wassen van het lichaam uitbeelden zonder materialen. Lees vervolgens het versje ‘Water’ voor.

Water, Elly van der Linden

Water voor de vissen

En water in de zee

Water voor de afwas

En water voor de thee

Water voor de planten

En water voor de soep

Water voor de ramen

En water voor de stoep

Thema 13: Verkeer

Titel activiteit 1: Veilige en gevaarlijke verkeerssituaties

Doel: de kinderen onderscheiden en benoemen veilige en gevaarlijke verkeerssituaties

Leg een straatsituatie van stroken papier met een kruispunt, stoep en een zebrapad op tafel. Maak eventueel ook een fietspad naast de straat indien deze in de buurt aanwezig is. Zet er poppetjes, auto's en zo mogelijk een verkeerslicht bij (speeltheek). Beeld met het materiaal verschillende verkeerssituaties uit. Laat de kinderen bekijken of de situatie veilig of gevaarlijk is. Laat ze bij gevaarlijke situaties bedenken en zo mogelijk verwoorden hoe het wel moet.

Voorbeelden gevaarlijk:

- Zomaar de straat op hollen
- Midden op straat rijden op lopen
- Met de auto op de stoep rijden
- Oversteken als er een auto aankomt
- Door rood licht rijden

Voorbeelden veilig:

- Oversteken op een zebrapad
- Oversteken bij groen licht
- Lopen op de stoep
- Rijden met de fiets op de straat (of het fietspad)

Titel activiteit 2: Verkeersmemory

Doel: de kinderen oefenen het visueel geheugen

Voor deze situatie zijn de volgende materialen nodig:

- Plaatjes van weggebruikers op straat en stoep
- Eventueel andere plaatjes
- Viltstiften, karton, scharen

Maak van het plaatjes over verkeer een memoryspel. De ene week kun je samen met de kinderen het memoryspel maken, door de plaatjes op stevig papier te plakken en eventueel in te kleuren. De week daarna kan het spel gespeeld worden. Bij het omdraaien van de kaartjes vertellen de kinderen over wat op het kaartje is afgebeeld.